

5. Романенко О. В. Наукові засади вивчення іміджу як психологічної категорії. *Вісник Національного університету оборони України*. 4 (41). 2014. С. 293–298.

6. Boorstin D. J. *The Image. A Guide to Pseudo-Events in America*: 25th. Ed. N. Y. : Vintage Books. 1992. 214 s.

7. Kalaur S., Soroka O. Theoretical and methodological principles of the formation of professional culture and professional image among educators by means of the acmeological approach in war conditions. *Social Work and Education*. 2023. Vol. 10. 1. S. 99–110.

Капелусь Оксана

магістрантка ОПП «Соціальна педагогіка» факультету педагогіки
і психології Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

Олексюк Н. С.

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри
соціальної роботи та менеджменту соціокультурної діяльності

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД СОЦІАЛЬНОЇ (СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ) РОБОТИ З ДІТЬМИ ВИМУШЕНО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

Актуальність теми дослідження. У теперішній, надзвичайно складний для України час, коли йде жорстока війна, розв'язана країною-терористом – росією, страждають всі люди, починаючи від немовлят і закінчуючи особами літнього віку. Надзвичайно важко переживають трагедію війни діти. Особливо ті, хто разом зі своїми рідними вимушено залишають власні домівки й тікають від обстрілів, згарищ, вибухів, каліцтва

ТНПУ MAGISTERIUM

й смерті. Вимушено переміщені особи (далі – ВПО) залишають усе, про що дбали протягом свого життя, та переїжджають у нове, зовсім інше для них середовище існування [2, с. 9].

Для повноцінного розвитку дитини необхідні стабільні та безпечні умови, відповідні до її віку, а в ситуації війни та вимушеного переселення цей процес цілковито порушується. Окрім психологічної травми від вибухів, руйнувань, страху переміщення та невідомості, дитина внутрішньо переміщеної особи може потерпати і від руйнування соціальної взаємодії з близькими людьми – батьками, родиною, друзями, однокласниками. Дитина, яка опинилась в ситуації вимушеного переселення, може відчувати незахищеність, паніку, агресію, гнів, замкнутість від всього світу та велике бажання повернутись у своє попереднє життя. Різноманітні травми, які вона отримала від пережитого/побаченого, можуть негативно позначитися на її психічному та фізичному здоров'ї [7, с. 10]. Для того, щоб знати, як можна допомогти дитині внутрішньо переміщеної особи та як її підтримати, дуже важливо ретельно вивчити всі її особливості, а також той досвід соціальної (соціально-психологічної, соціально-педагогічної) роботи з дітьми означеної категорії, який набуло людство протягом свого існування [6, с. 21].

Так, до розв'язання питання правового статусу, біженців зверталися різні науковці. Технології соціальної роботи з внутрішньо переміщених осіб та біженцями висвітлюються у працях О. Малиновської та інших. Проте маємо визнати, що закордонний досвід соціальної (соціально-педагогічної) роботи з дітьми до цього часу не був предметом наукового дослідження.

Саме тому, **метою статті** є вивчення та аналіз закордонного досвіду соціальної (соціально-педагогічної) роботи з дітьми внутрішньо переміщених осіб та виявлення можливостей використання його кращих зразків у роботі з означеною категорією дітей в Україні.

Виклад основного матеріалу. Діти внутрішньо переміщених осіб – це діти, які разом з батьками (особами, які їх заміщують) були змушені покинути або залишити свої будинки чи місця звичайного проживання у результаті або задля уникнення наслідків збройного конфлікту, окупації і повсюдних проявів насильства, стихійного чи антропогенного лиха [2, с. 7]. Соціальна (соціально-педагогічна) робота з дітьми внутрішньо переміщених осіб – це діяльність соціального працівника (педагога) та інших фахівців, спрямована на допомогу дітям у їх нових життєвих ситуаціях [7, с. 5]. При цьому, метою соціальної (соціально-педагогічної) роботи з дітьми внутрішньо переміщених осіб є створення сприятливих для них умов для розвитку, задоволення інтересів, реалізації прав та адаптації до нової організації життя [1, с. 8].

Робота з дітьми внутрішньо переміщених осіб є важливим компонентом загальної соціальної роботи в багатьох країнах Європи та США. Дітей відносять до групи ризику і, як наслідок, соціальна (соціально-педагогічна) робота з ними ґрунтується на основі цілого ряду програм, які мають превентивний характер [4, с. 14].

Поряд з існуючими відмінностями, системний аналіз закордонного досвіду соціальної (соціально-педагогічної) роботи з дітьми внутрішньо переміщених осіб дозволив виявити цілу низку спільних проблем. Наприклад, епізодичність виховних впливів батьків на дітей, відсутність (втрата) сімейної взаємодії, «емоційне відторгнення» батьків дітьми, соціальна дезадаптація дітей у мікросередовищі [6, с. 56–57].

Для подолання означених негараздів фахівці із соціальної роботи (соціальні педагоги) європейських країн та США працюють з дітьми над: профілактикою девіантної поведінки; стабілізацією і корекцією внутрішньо сімейних стосунків та сімейної взаємодії; допомогою в організації спілкування з родиною, близькими людьми на відстані; організацією груп

ТНПУ MAGISTERIUM

взаємопідтримки та самодопомоги; залученням дітей та їх батьків до спільної культурно-дозвілєвої діяльності [2, с. 74; 5, с. 60].

Зазначимо, що дуже часто закордонні фахівці використовують такі форми соціальної (соціально-педагогічної) роботи з дітьми внутрішньо переміщених осіб, як: консультативні пункти, групи само- і взаємодопомоги, гуртки за інтересами, клуби спілкування, спільне відзначення свят, благодійні акції, екскурсії, походи, тренінги. Разом із цим, в освітніх ТНПУ закладах багатьох зарубіжних країн важливого значення надається ще й психосоціальному аспекту реабілітаційного процесу, спрямованого на розвиток здібностей дезадаптованих дітей внутрішньо переміщених осіб, а також на соціальну/соціально-педагогічну реабілітацію внутрішньо переміщених сімей у цілому [3, с. 192–194].

Висновки. Таким чином, аналіз закордонного досвіду соціальної (соціально-педагогічної) роботи з дітьми внутрішньо переміщених осіб дозволяє стверджувати, що сьогодні не існує таких закордонних технологій, які слугували б беззаперечним еталоном для використання в Україні. Вивчення закордонного досвіду необхідне перш за все для вироблення науковцями та практиками власних теоретичних та практичних підходів до вирішення соціальних (соціально-педагогічних) проблем дітей внутрішньо переміщених осіб з урахуванням різноманітних особливостей – історичних, економічних, культурних, а також ресурсних можливостей нашої країни.

У перспективі вважаємо за необхідне дослідити інноваційні методи/методики соціальної (соціально-педагогічної) роботи з дітьми внутрішньо переміщених осіб, які використовуються фахівцями закордоном, а також можливості врахування вікових та гендерних особливостей дітей означеної категорії у роботі з ними.

Список використаних джерел

1. Григоренко І. О., Савельєва Н. М. Соціальна робота з внутрішньо-переміщеними особами в сучасних умовах: навчальний посібник для студентів і магістрантів спеціальностей «Соціальна робота» та «Соціальна педагогіка». Полтава: ПНПУ, 2017. 100 с.
2. Досвід надання допомоги дітям і сім'ям – жертвам військового конфлікту : практ. посіб. / І. О. Корнієнко, І. М. Лісовецька, Ю. А. Луценко, Д. Д. Романовська. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 152 с.
3. Кубіцький С. О. Технології соціально-педагогічної роботи в зарубіжних країнах: навч. посібник. Ніжин: Видавець. ПП Лисенко М. М. 2013. 278 с.
4. Левченко К. Б. Соціально-педагогічна та психологічна допомога сім'ям з дітьми в період військового конфлікту: навчально-методичний посібник. К. : Агентство «Україна». 2015. 174 с.
5. Мурашкевич О. А. Технології соціальної роботи в зарубіжних країнах: навчально-методичний посібник. Луганськ: Вид-во ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». 2013. 202 с.
6. Соціально-педагогічна робота з проблемними сім'ями : посібник / Капська А.Й., Олексюк Н.С., Калаур С.М., Фалинська З.З. Тернопіль: Астон, 2010. 304 с.
7. Соціально-педагогічна та психологічна допомога сім'ям з дітьми в період військового конфлікту: навч.-метод. посіб. / заг. ред.: К. Б. Левченко, В. Г. Панок, І. М. Трубавіна. К. : Агентство «Україна», 2015. 176 с.